

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки БАКАЛАВРА
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
напряму 6.070203 Прикладна фізика
(шифр і назва напряму)
спеціальності _____
(шифр і назва спеціальності)

(Шифр за ОПІ _____)

Харків
2012 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: професор Адаменко М.І.
доцент Доронін Є.В.
старший викладач Квітковський Юрій Володимирович

Обговорено та рекомендовано до видання Президією Науково-методичної комісії з напрямку підготовки

(шифр і назва напрямку)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Безпека життєдіяльності” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.070203 Прикладна фізика

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процеси захисту здоров'я та працездатності людини в робочому середовищі.

Міждисциплінарні зв'язки: основи екології, основи охорони праці.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Класифікація небезпек
2. Безпека життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Головна мета дисципліни “Безпека життєдіяльності” полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку. Оволодіння цим курсом повинне виробити у студентів уявлення про теоретичні та наукові основи забезпечення індивідуальної та колективної безпеки життєдіяльності. Ця дисципліна належить до фундаментальних наук, які формують фаховий світогляд майбутніх фахівців у галузі охорони праці.

Вивчення курсу “ Безпека життєдіяльності ” орієнтує студентів на отримання систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів (охорона праці, загальна фізика, хімія, вища математика, економіка) для оволодіння наступними професійно орієнтованими дисциплінами, на цілеспрямовану роботу над вивченням спеціальної літератури, активну роботу на лекціях, самостійну індивідуальну роботу.

1.2. О Завдання дисципліни: опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати

- теоретичні основи забезпечення безпеки життєдіяльності;
- методи проведення досліджень і організації діяльності у галузі безпеки життєдіяльності;
- методологію і методику проведення моніторингу стану безпеки життєдіяльності колективу.

вміти :

- визначати імовірнісні збитки від порушень умов безпеки життєдіяльності;
- визначати критерії і норми безпеки життєдіяльності, контролю за небезпечними чинниками;
- визначати комплексні заходи з профілактики порушення вимог щодо забезпечення безпеки життєдіяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 72 години / 2 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Класифікація небезпек.

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.

Тема 2. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Тема 3. Загальне поняття про індивідуальну безпеку.

Тема 4. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Тема 5. Техногенні небезпеки та їх наслідки.

Тема 6. Пожежна безпека

Тема 7. Радіаційна безпека

Тема 8 Хімічна безпека

Тема 9. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики.

Тема 10. Соціальні та психологічні фактори ризику.

Тема 11. Поведінкові реакції населення у НС.

Змістовий модуль 2. Безпека життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях

Тема 12. Застосування комплексно орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Тема 13. Індивідуальна поведінка під час НС.

Тема 14. Менеджмент безпеки.

Тема 15 Правове забезпечення захисту населення та АТО під час НС.

Тема 16 Організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.

Тема 17. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Тема 18. Основи організації аварійно-рятувальних робіт.

3. Рекомендована література

Базова

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. ДСТУ 2272-2006 „Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять”.
2. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
4. Про адміністративні порушення: Закон України. – К., 1993.
5. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
6. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
7. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
8. Про охорону праці: Закон України. – К., 1992.
9. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
10. Про цивільну оборону України: Закон України від 3 лютого 1993 р. – К., 1993.
11. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
12. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
13. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.

Основна література

14. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.: , 2004. – 328с.
15. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
16. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ., 2002. – 328 с.
17. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека

- життєдіяльності: Навчальний посібник. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.
18. Концепція освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини" / В.О. Кузнецов, В.В. Мухін, О.Ю. Буров та ін. // Інформаційний вісник. Вища освіта. – К.: Вид-во наук.-метод. центру вищої освіти МОНУ, 2001. – № 6. – С. 6–17.
19. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
20. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навч.посібник. Миколаїв: НУК, 2005. – ч.1. Соціальна, техногенна і природна безпека. – 136 с.
21. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008, - 158 с.
22. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009.- 264 с.
23. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. – К., 2008. – 286с.
24. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тіщенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Кондор, 2003. – 424с.
25. Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є, Костенецький М.І. Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: "Здоров'я". 2001, - 348 с.
26. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. – 304 с.
27. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005.- 301 с.

Додаткова література

28. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков І.В., Литвинов В.В., Письменный Е.Н. Культура безпеки на ядерних об'єктах України. Учебн. пособие. – К. НТУУ КПИ, 2009, -363с.
29. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / Под ред. проф. Э.А. Арустамова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Изд. дом "Дашков и К", 2000. – 678 с.
30. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб'як, О.М. Сітенко, І.В. Ківва та ін. – Х.: Ранок, 2000. – 304 с.
31. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1
32. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации. Монография. – ЦУЛ, 2010.- 142.
33. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.
34. Импульсная техника пожаротушения и многоплановой защиты. Изд.3-е, с изм. и доп./ Сост. В.Д.Захматов, А.С. Кожемякин. – Черкассы: ЧГТУ, 2002. – 31 с.
35. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечно використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.
36. Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. Пожежна безпека будівель та споруд. – Харків, 2004. – 271 с.
37. Літвак С. М., Михайлюк В. О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ "Компанія ВІД". – 2001. – 230 с.
38. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. – 544 с.
39. Основи соціоекології: Навч. посіб. / Г.О. Бачинський, Н.В. Бернада, В.Д. Бондаренко та ін.; За ред. Г. О. Бачинського. – К.: Вища шк., 1995. – 238 с.
40. Павленко А. Р. Компьютер и здоровье. Решение проблемы. 3-е изд., перераб. и доп. – К.: "Основа", 1998. – 152 с.
41. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. – Суми: Університет. книга, 1999. – 301 с.
42. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року № 126
43. Смоляр В. І. Фізіологія та гігієна харчування. Підручник для студентів. – К.: "Здоров'я", 2000. – 335 с.
44. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях:

Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.

45. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М., Москальов І.В. Безпека життєдіяльності. – К.: НМЦ, 1997. – 292 с.

Internet-джерела

46. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
47. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.
48. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
49. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
50. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
51. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
52. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
53. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
54. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
55. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
56. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
57. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
58. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
59. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
60. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
61. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
62. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
63. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
64. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
65. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
66. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання диференційний залік

5. Засоби діагностики успішності навчання

Засобами діагностики успішності навчання є модульні опитування та диференційний залік, який проводиться після закінчення викладання навчального матеріалу дисципліни.